

Osmdesát dopisů / Estetická krása plahočení

kritika / Zdeněk Holý / 25. 4. 2011

Asi největší překvapení, jaké mi česká kinematografie za poslední léta připravila, je film Václava Kadrnky. Snímek, který vznikl, aniž by o něm někdo moc věděl: žádné ohlášky, žádné tiskové zprávy, žádná velkohubá prohlášení. Navíc žádní televizní koproducenti a dokonce ani podpora od Fondu na podporu a rozvoj kinematografie. Pěkně za vlastní peníze, tedy z nutkové vnitřní potřeby, která by měla být samozřejmě vlastní většině filmů, ať už vznikají jakkoli.

Je to snímek dobový – retro film vracející se do minulosti. Všechny tyto charakteristiky budí ve spojení s českou porevoluční kinematografií těžké rozpaky. Vybavují se vzpomínky na více či méně křečovitě pojaté návraty do minulosti a marné pokusy se jí přiblížit. V českém filmu se k ní totiž přistupuje z předem připraveného pohledu – mentálního schématu, jež intenzivnímu návratu spíš brání. Většinou jde o sentimentální retro (Hřebejk, Trojan, Jarchovský), z něž má problikávat silný vzkaz, moralita, poučení z historie. Ale toto mentální schéma – sladkobolná a taky bezpečně zábavná retro nálada – se nedá tak snadno prorazit (drastické scény z Trojanova **Občanského průkazu**, kterými se liší od Hřebejkových filmů, vyznívají v retro náladě snímku spíše šokantně než autenticky). Vlastně ani **Pouta**, dosud nejsyrovější návrat do nedávné minulosti, mě v tomto ohledu nepřesvědčila. Sice českému filmu cizí žánrové prvky dokázaly zesílit minulost, ale také ji trochu odcizit.

Osmdesáti dopisům se podařilo sdělit to, o co zmíněné historické snímky usilovaly: ukázat, jak ošklivé a intenzivní to tenkrát bylo. Film je bezprostředně a bez příkras se svými postavami, nenavléká je do dramaturgických pastí, nechává je jednoduše být – a divákům poskytuje dost času se k nim přiblížit. Čas pro diváka je zde klíčový; není rozparcelovaný nějakou dramatickou akcí, která jej zakrývá. Snímku se tak povedlo dokonale vystihnout dobu nedávno minulou s jejím věčným plahočením se po úřadech a postáváním ve frontách v nekonečných chodbách mramorových mauzoleí na pozadí celkové mentální a svým způsobem i fyzické apatie. Líbila se mi charakteristika jedné kolegyně, která Kadrnkův film nazvala „mentální stopou“. Zvolená metoda skutečně evokuje tu nejvšednější zkušenost s obdobím pozdního socialismu.

Film je zjevně poučen cizími vzory, aniž by je však napodoboval či na ně odkazoval. Spíše přijímá způsob, jak zacházet s postavami, odvozený z minimalistických filmů. Stejně jako tato díla i **Osmdesát dopisů** pozoruje postavy v jejich všedních úkonech, setrvává u nich, explicitně neobjasňuje motivaci jejich jednání, soustředí se na trvání. Zrovna tak intenzivně zpřítomňuje existenci filmového stylu, z něhož roste ono zvláštní předivo napětí minimalistických snímků. Jsou pohyby kamery ještě diktovány potřebou vyprávět, nebo už pracují podle svých vlastních pravidel? Nejsilnější scény filmu – samotné chůze postav – připomenou vandrování a celodenní tahání se figur z takových filmů jako je **Gerry** Guse van Santa nebo především **Satanské tango** Bély Tarra. Pravda, zápletku rodinného dramatu je poněkud skromnější a nemůže se tedy měřit s kosmologickou apokalypsou maďarského vizionáře.

Přes všechny klady však dílo nezapře ani své debutantské nemoci. Na několika místech lze narazit na jednotlivosti, které měly být vyřešeny lépe či koncepčněji. Zdá se, že autor občas málo důvěřuje divákům. I když je **Osmdesát dopisů** snímek pro náročné, občas některé věci zpřítomňuje příliš doslovně, jako když na začátku ukáže balíček dopisů nebo při výuce angličtiny prvoplánově zdůrazní slovo „otec“. Jindy se zpronevěří minimalismu a hledá v záběru a ve způsobu snímání výraz vnitřního prožitku postavy, jako když je chlapcův spěch zdůrazněn „agresivní“ jízdou kamery. Trochu lacině vyznívá závěrečná gradace, jež si vypomáhá hudbou, bez níž se film do té doby pohodlně obešel. Chtělo to najít jiné řešení pomocí již užitých prostředků. Místy je navíc film až příliš osobní, skoro jako by se přepínal do jiného – takřka dokumentárního – modu vnímání. Jako by až urputně zdůrazňoval: tohle je můj příběh.

Všechny zmíněné nedostatky jsou však jen dílčí, jako celek je film jasně vymezený a pevný. Vlastně si ani nepamatuji, kdy naposledy jsem měl z českého filmu pocit, že principiálně funguje (snad jen u **Minulosti** Ivo Trajkova z roku 1998). Nezbyvá, než si přát, aby se podobné, kinematograficky silné zážitky v Čechách opakovaly. Varováním však zůstává způsob, jímž se k filmu postavil Fond na podporu a rozvoj kinematografie. To, že film nepodpořily televize, není (alespoň u těch komerčních) nijak nepochopitelné. Ale že Fond opakovaně a v různém složení odmítl podpořit produkci tohoto filmu, působí jako výraz nekompetence. Zvláště, když si uvědomíme, že

mezi Fondem podpořenými snímky bychom našli i takové skvosty jako **Crashroad**. Snad jsou oba snímky spíše výjimky potvrzující pravidlo.

80 dopisů (ČR, 2011, [IMDb](#))

Režie: Václav Kadrnka, scénář: Václav Kadrnka a Jiří Soukup, kamera: Braňo Pažitka, hrají: Zuzana Lapčiková, Martin Pavluš ad., 75 minut, distribuce: Artcam (premiéra v ČR 21. 4. 2011).

© Cinepur / Časopis vydává Sdružení přátel Cinepuru / FAMU, Smetanovo nábřeží 2, 116 65 Praha 1 / redakce@cinepur.cz /